

XII МЕЖДУНАРОДНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ

Central Asia - 2018

XII Xalqaro konferensiya
XII Международная конференция
XII International conference

**FAN, TA`LIM, MADANIYAT VA BIZNESDA
INTERNET VA AXBOROT-KUTUBXONA
RESURSLARI**

**ИНТЕРНЕТ И ИНФОРМАЦИОННО-
БИБЛИОТЕЧНЫЕ РЕСУРСЫ В НАУКЕ,
ОБРАЗОВАНИИ, КУЛЬТУРЕ И БИЗНЕСЕ**

**INTERNET, INFORMATION AND LIBRARY
RESOURCES IN SCIENCE, EDUCATION,
CULTURE AND BUSINESS**

Konferensiya materiallari
Материалы конференции
Conference proceedings

XII Xalqaro konferensiya
XII Международная конференция
XII International Conference

**FAN, TAʼIM, MADANIYAT VA BIZNESDA
INTERNET VA AXBOROT-KUTUBXONA
RESURSLARI**

**ИНТЕРНЕТ И ИНФОРМАЦИОННО-
БИБЛИОТЕЧНЫЕ РЕСУРСЫ В НАУКЕ,
ОБРАЗОВАНИИ, КУЛЬТУРЕ И БИЗНЕСЕ**

**INTERNET, INFORMATION AND LIBRARY
RESOURCES IN SCIENCE, EDUCATION,
CULTURE AND BUSINESS**

Central Asia – 2018
18 – 20-April, Апрель, April

Konferensiya materiallari
Материалы конференции
Conference Proceedings

Алишер Навоий номидаги
Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти
Тошкент – 2018

ЯГОНА КОРПОРАТИВ АВТОМАТЛАШТИРИЛГАН АХБОРОТ-КУТУБХОНА ТИЗИМИНИ ЯРАТИШ – ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СИФАТИНИ ОШИРИШ ОМИЛИДИР

*Абжалова Манзура,
Навоий давлат кончилик институти
Ахборот-ресурс маркази мутахассиси*

Ахборот-ресурс марказидаги манбалар фойдаланувчиларнинг эҳтиёжига мос бўлган тақдирдагина у замонавий, жозибали масканга айланиши мумкин.

Навоий давлат кончилик институти кон-металлургия санотининг устувор ривожланишини ва фойдали қазилмаларни қазиб олиш ҳамда қайта ишлаш саноти учун юқори малакали мутахассислар тайёрлашни таъминлаш, шу соҳани илмий таҳлил қилиш, жаҳон тажрибаси ва технологиясининг энг охириги ютуқлари негизида янги илғор технологияларни яратиш ҳамда мазкур технологияларни амалиётга жорий этиш мақсадида ташкил этилган бўлиб, кон-металлургия соҳалари учун юқори малакали кадрлар тайёрлайдиган олий таълим даргоҳи ҳисобланади. Ушбу мақсадга эришишда ахборот-ресурс марказларида мавжуд илмий манбалар ва ўқув адабиётларнинг ўрни беқиёс. Шу боисдан мутахассисликка оид адабиётлардан унумли фойдаланиш, китобхонларга хизмат кўрсатиш сифатини замонавий талаблар даражасига кўтариш, эҳтиёждаги адабиётларни ўз вақтида топиб, илмий тадқиқот билан шуғулланишни самарали йўлга қўйиш мақсадида «Ягона корпоратив автоматлаштирилган кутубхона тизими»ни яратиш лойиҳаси амалга оширилмоқда. Ушбу тизим профессор-ўқитувчилар, тадқиқотчи ва талабалар, шунинг-

дек, аҳоли, касб-хунар коллеж ва академик лицейларнинг ўқувчиларига ахборот хизматларини кўрсатувчи йирик универсал илмий-электрон кутубхона ҳисобланади.

Ахборот-кутубхоналар фаолиятини автоматлаштириш мураккаб жараён бўлиб, уни ҳал этиш ходимлар фаолиятининг унумдорлиги ва самарадорлигини оширишга ва фойдаланувчиларга хизмат кўрсатиш сифатини оширишга боғлиқ бўлади.

Автоматлаштирилган ахборот-кутубхона тизими (ААКТ) – бу корпоратив ресурсларни кузатиш, эҳтиёждаги манбанинг қайси кутубхона фондида мавжудлигини аниқлаб, уларга буюртмани амалга оширишдир. Бунда китобхон ўз идентификаторига эга бўлиб, бу ААКТ фаолиятини кузатиш имконини беради, шунингдек, бу тизим транспорт вазифасини ҳам бажаради.

ААКТнинг асосий элементи Электрон каталог (ЭК) бўлса, унинг асосий компоненти автоматлаштирилган кутубхона тизими (АКТ) ҳисобланади. ЭКда тўлиқ матнлар, чизмалар, аудио ва видео материаллар ҳақида библиографик маълумотлар, шунингдек, Интернет-ресурсларга ҳаволалар мавжуд бўлади. Автоматлаштирилган кутубхона тизими эса маълум бир кутубхона нуқтаи назаридан фойдаланувчиларнинг кутубхона фондларига энг қулай ва етарлича киришини таъминлайди. АКТ туфайли электрон тизим фойдаланувчилар билан тўлдирилади, техник хизмат кўрсатилади ва талаб қилинаётган адабиёт билан фойдаланувчининг таъминлаши амалга оширилади, кутубхона хизматлари ва стандартлари кўрсатилади.

ААКТ индивидуал дастурий функциялари умумий интерфейсга қўшилган функционал равишда тугалланган модулдир.

ААКТнинг асосий таркибий қисмлари ўзаро маълумотлар базаси, ушбу маълумотлар базаси билан ишлашга имкон берувчи махсус дастурий таъминот ва график фойдаланувчи интерфейсларини ўз ичига олади.

Ягона корпоратив автоматлаштирилган электрон кутубхона тизимини яратишда қуйидагилар талаб қилинади:

- *техник ёрдам* – автоматлаштирилган ахборотни бошқариш технологиясини қўллаш учун техник воситалар тўплами ишлатилади;

- *математик ёрдам* – фойдаланиладиган иқтисодий-математик усуллар, моделлар ва алгоритмларнинг тўплами;

- *дастурий таъминот* – умумий микёсли ва дастурий таъминот дастури. Тизимга асосланган дастурий таъминотни операцион тизимлар, таржимонлар, коммунал хизматлар, маълумотлар базалари ва дастурий таъминот дастурлари ўз ичига дастурий таъминотдан муваффақиятли фойдаланишга имкон берувчи функционал фойдаланувчи сўровларини ва турли тавсифларни бажарадиган дастурларни ўз ичига олади;

- *ахборот таъминоти* – бошқарув тизимида айланаётган ахборотни ташкил қилиш ҳажми, жойлашуви ва шакллари бўйича амалга оширилган ечимлар мажмуи.

Ягона корпоратив автоматлаштирилган кутубхона тизимини яратиш учун кутубхонанинг техник қўллаб-қувватлаш хизмати муҳим рол ўйнади. Шунингдек, кутубхона фондларида электрон ахборот ресурсларининг ҳажмини оширишга боғлиқ. Ушбу фаолиятда кутубхона мутахассисларига қуйидаги асосий талаблар қўйилади:

- автоматлаштирилган ахборот кутубхона тизимларини билиш;

- каталоглаштириш ва тегишли кутубхона технологик жараёнларининг профессионал билимларини ошириш;

- MARC форматлари ва давлат ҳамда халқаро стандартларни билиш;

- Онлайн кутубхона имкониятлари билан хизмат кўрсатиш қобилиятига эга бўлиши талаб этилади.

Корпоратив маълумотлар базасини жорий қилиш, асосан,

маълумотлар базасини бошқариш учун масъул шахслар томонидан ишлайдиган тегишли тузилмавий бўлинмани яратишни талаб қилади. Ушбу даражадаги маъмурлар ходимлар билан ишлашда яхши кўникмаларга эга бўлиши керак, бу ташкилотнинг ўзига хос хусусиятларини ва унинг турли соҳаларини чуқур тушуниш билан бирлаштирилиши керак.

Корпоратив кутубхона тармоқларининг самарали ишлашини таъминлаш, ахборот ресурслари ва уларга кириш воситаларини яратиш энг замонавий дастурий таъминотдан фойдаланишни талаб қилади. Кутубхона тизимини ривожлантириш ва ундан фойдаланиш фойдаланувчиларнинг ахборотга ўз вақтида ва тезкор киришини таъминлайди, ахборот жамиятининг асосий тамойилларидан бири – ахборот ва билимлардан фойдаланишни таъминлаш тамойилини амалга оширишга ёрдам беради. Ташкилотда ахборот тизимини жорий этиш ишнинг табиати, уларнинг функцияларини бажариши, уларнинг профессионал ҳолати, шахслараро муносабатларига сезиларли таъсир кўрсатади.

Автоматлаштирилган тизимни жорий этиш электрон ахборот ресурсларидан фойдаланиш учун янги имкониятлар очади, бу эса республикада Навоий кон-металлургия комбинати таркибидаги барча кутубхоналар ва Навоий давлат кончилик институти Ахборот-ресурс маркази фонди фойдаланувчилари сонининг кўпайишига хизмат қилади. Бу, ўз навбатида, илмий-техника соҳасидаги инновацион жараёнларни ривожлантиришга, республиканинг иқтисодий салоҳиятини оширишга, замонавий технологияларни ривожлантиришга, рақобатбардош маҳсулот ва ускуналарни яратишга, республиканинг ташқи ва ички бозорларида товарлар ва хизматларнинг экспорт улушини оширишга хизмат қилади.